

بسمه تعالی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

عمان و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

مجری طرح: توحید محرمی

خلاصه طرح:

آسیای جنوب غربی و یا همان خاورمیانه مصطلح یکی از مناطق مهم و راهبردی در جهان امروز است، که امنیت در آن ابعاد پیچیده‌ایی یافته است. بطوریکه درک صحیح از مفهوم امنیت و ابهام زدایی از آن در روابط بین همسایگان بویژه در حوزه فرهنگی زیست‌بوم این منطقه توجه بیشتر مراکز علمی و اندیشمندان فرهنگ و امنیت پژوه را می‌طلبد. شاید از این روست که در ادبیات سیاسی و امنیتی و حتی ارتباطات فرهنگی پس از انقلاب اسلامی، مفهوم امنیت فرهنگی و ابعاد آن به نحو نمایانی مسکوت مانده و اقدام شایان توجهی صورت نگرفته است. پرسشهایی بی‌پاسخ همچون امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در روابط با همسایگان در سال‌های پس از انقلاب اسلامی چگونه بوده است؟ پیش‌روی ماست. تاریخ و فرهنگ ایرانی و ابعاد فرهنگ اسلامی به عنوان دین مشترک جوامع منطقه، حاکی از آن است که امنیت فرهنگی "ما"، مستقل از امنیت فرهنگی همسایه‌مان نیست و به عبارتی دقیق‌تر؛ امنیت فرهنگی همسایه "ما"، ارتقاء امنیت فرهنگی "ما" را فراهم می‌آورد. در واقع منظور از این پژوهش و ارائه رویکردی جدید برای روابط فرهنگی و سیاسی با در نظر گرفتن شرایط جمهوری اسلامی ایران و ملت-دولت عمان مبتنی بر افکار و ارزش‌های فرهنگی و دینی دو کشور است که البته گامی دیگر برای مطالعه امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی با همسایگان محسوب می‌شود.

نظام جمهوری اسلامی محصول انقلابی است که توسط مردم ایران در به بهمن ۱۳۵۷ به وقوع پیوست، با این انقلاب رویکردهای نوینی را پیش‌روی مباحث امنیتی و فرهنگی کشورها بویژه در بین همسایگان ایران گشوده شد. در سالهای منتهی به انقلاب اسلامی در ایران، نظام کمونیسم در شرق و کاپیتالیسم در غرب از برآوردن نیازهای فکری و معنوی انسان معاصر عاجز و ناتوان شده بودند و فضا برای ظهور اندیشه‌های نوین انقلابی و اسلامی مهیا گردید. بطوریکه پس از انقلاب اسلامی، و تحول در مفهوم شناسی امنیت، تحلیل‌گران و نظریه‌پردازان در اواخر دهه ۷۰ میلادی را ناچار کرد در نظریات خود بازنگری کنند(تاجیک: ۱۳۷۷، ۱۲۲). ایدئولوژی بلوک شرق رنگ باخته بود و در مسیر فروپاشی قرار داشت و پس از مدتی پیش بینی امام خمینی(ره) با نامه معروف خود به میخائیل گورباچف در اولین روز سال ۱۹۸۹ میلادی - ۱۱ دی ۱۳۶۷، آخرین رئیس‌جمهور شوروی در زمینه مرگ کمونیسم و ضرورت پرهیز روسیه از اتکاء به نظام سرمایه‌داری غرب انتشار یافت. با تغییرات ناشی از

انقلاب اسلامی، فرهنگ بعنوان برجسته‌ترین شاخص و درونی‌ترین لایه تحولی به شمار آمد و داشتن شرایطی اطمینان‌بخش برای تداوم هویت فرهنگی و حفظ روندهای سیاسی اجتماعی در محیط زندگی فردی و اجتماعی داخلی و فراملی بویژه حوزه پیرامونی و همسایگان یک نیاز جدی محسوب می‌شود.

بدین ترتیب تهدید آرمانها، باورها و ارزش‌ها و ترس از فقدان آنها، یا هویت فرهنگی و اجتماعی و حفظ سبک زندگی پذیرفته شده یکی از دغدغه‌های عمده من و ما را در دنیای حاضر تشکیل می‌دهند و نگرانی‌ها و حساسیت‌هایی که در بسیاری از موارد جنبه امنیتی داشته، و در محدوده مرزها از آن بعنوان دغدغه امنیتی هویت ملی یاد می‌کنند. این دغدغه‌ها در عرصه بین‌الملل بسیار با اهمیت دانسته شده است، و چه‌بسا منشاء رقابتها و منازعه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در روابط خارجی بین کشورها بوده است. آسیای جنوب غربی (خاورمیانه) هم از این قاعده مستثنی نبوده، و مسائل هویتی فرهنگی بنیانی و اساسی‌ترین امنیت ملت‌ها را در این منطقه شکل می‌دهد. با سرنگونی نظام شاهی طرفدار غرب در سال ۱۳۵۷، و ارائه نگاهی جدید به انسان و جامعه، ادراک (تصویر) امنیت فرهنگی را تغییر داد و اتخاذ سیاست صدور انقلاب را از سوی رهبران جمهوری- اسلامی ایران، تلاشی برای دامن زدن به خیزش‌های ایدئولوژیکی به سبک ایرانی در سراسر خاورمیانه دانسته شد (www.vox.com:2016/1/4). به عبارت دیگر روابط دولت ایران که از دهه‌های گذشته تاکنون با همسایگان بدلیل متعدد از جمله برخی تفاوت‌های هویتی و فرهنگی دستخوش فراز و نشیب‌هایی شده است و همواره از مولفه‌های جدی در روابط دولتهای منطقه از جمله جمهوری اسلامی ایران با دیگر ملل بوده است، با این دگرگونی‌ها، رقابت، همکاری، تضاد، خصومت و بعضا حتی وفاق را به همراه داشته است و با تحولات امنیتی و فرهنگی به ویژه انقلاب اسلامی ایران رابطه‌ی مستقیم داشته است.

بر پایه همین مفروضات ادراکی و تحولات ایجاد شده در برقراری نظم و مناسبات دولتها و ملت‌های همسایه، منطقه - نیازمند بازتعریف مجدد شد، و الزامات فرهنگی جدیدی در خصوص همسایگان، جهان اسلام و ارتباط با غرب و شرق پدیدار گشت. جمهوری اسلامی در این سالها همواره تلاش داشته با افزایش عمق و نفوذ استراتژیک خود، در حل مسائل و منازعات منطقه‌ای نقش موثری از خود نشان دهد. شواهد و قرائن هم حاکی از آنست که؛ این قبیل اقدامات ایران ریشه در دیدگاه‌ها و

باورهای این کشور نسبت به مسائل منطقه و جهان دارد. اما آنچه که به نظر نگارنده از اهمیت بالاتری در ارتباط با امنیت فرهنگی برخوردار است درک صحیح از چیستی این مقوله در جمهوری اسلامی در سه سطح فروملی، ملی، و فراملی است.

در سطح فراملی و روابط امن فرهنگی با دیگران، به نظر برخوردهای مقابله‌ایی دیگران با نظام تاسیسی برآمده از انقلاب اسلامی در منطقه و جهان، نشأت گرفته از افزایش قدرت و توانمندی ایران برای باز طراحی فرهنگی سیاسی منطقه خاورمیانه بوده است، و اغراق نیست اگر بگوییم خاورمیانه قدیم رفته است و دیگر بر نمی‌گردد. نظام منطقه‌ای سابق فروپاشیده و دیگر قابل ترمیم نیست و روشن است که دوران فعلی، مرحله انتقالی است و می‌تواند بر روابط بین همسایگان تاثیرگذار باشد. اما خیلی زود است بخواهیم ویژگی‌های این نظام منطقه‌ای جدید را پیش‌بینی کنیم، برای این که بعضی از این ویژگی‌ها ممکن است در پی نتایج وضعیتی که منطقه از رویارویی‌ها و جذب‌ها به خود می‌بیند، متوقف شوند (غسان: ۱۳۹۵). تاکنون در موضوع امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همسایگان به عراق جدید و همچنین بطور ضمنی به عربستان سعودی پرداخته‌ایم و در ادامه ضروری است بر اساس اسناد و منابع بالادستی برای شناخت ابعاد منطقه‌ای امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی به دیگر کشورهای همسایه پرداخته شود. در این بین شواهد و قرائن مستند تاریخی و منطقه‌ای نشانگر آن است که عمان در حوزه استراتژیک همواره یک شریک راهبردی برای جمهوری اسلامی بوده است و این کشور بی‌تردید نزدیکترین همسایه جنوبی ایران در آبهای خلیج فارس به شمار میرود که دارای ریشه‌های فرهنگی و مذهبی مشترک با سرزمین ایران است؛ برای تبیین و اجرای سیاستهای مناسب در ارتباط با عمان برای کسب حداکثری منافع تا حد امکان بالا بردن ضریب امنیت، ضرورت بررسی عوامل فرهنگی را ایجاب می‌کند. در اولویت بندی مطالعه کشور های جنوبی خلیج فارس همچون امارات متحده عربی که از قدمت کمی برخوردار است و موجودیت آن بر پایه تجارت و گردشگری است، با عمان تفاوت های اساسی دارد. لذا در این نوبت به جهت اهمیت منطقه ای عمان و سیاست توسعه روابط جمهوری اسلامی با این کشور در مجموعه مطالعات منطقه‌ای امنیت فرهنگی ایران و همسایگان با اولویت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تاریخ ارائه: ۱۳۹۹/۴/۲۰ مدت اجرا: ۱۲ ماه بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: ☒ دوم: ☐ سوم: ☐ چهارم: ☐

پژوهشکده: ارتباطات..... گروه پژوهشی: ارتباطات فرهنگی بین الملل...

* نوع پژوهش: بنیادی ☐ کاربردی ☒ توسعه‌ای ☒

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد.

* پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد.

* پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

نام و نام خانوادگی: توحید محرمی شماره شناسنامه: محل تولد: محل صدور: اردبیل

آخرین مدرک تحصیلی (دانشگاهی/حوزوی): دکترا رتبه علمی (دانشگاهی / حوزوی): استادیار

نشانی محل کار:

تلفن محل کار: نمابر: آدرس پست الکترونیک:

سوابق تحصیلی از لیسانس به بعد:

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
۱	کارشناسی ارشد	معارف اسلامی و علوم سیاسی	دانشگاه امام صادق(ع)	ایران	۱۳۷۳
۲	دکتر	مطالعات امنیت ملی	دانشگاه عالی دفاع ملی	ایران	۱۳۹۱

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
۱	پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات	هیأت علمی	۶ سال	ایران
۲	وزارت راه و شهرسازی سازمان هواشناسی کشور	معاونت اداری و مالی مشاور برنامه ریزی و پژوهشی سازمان	۴ سال	ایران
۳	سازمان ملی جوانان	مدیرکل تحقیقات سیاسی و سرپرست تحقیقات اجتماعی مدیرکل برنامه ریزی	۴ سال حدودا	ایران
۴	وزارت علوم تحقیقات و فناوری	معاون دفتر برنامه ریزی فرهنگی اجتماعی	۲/۵ سال	ایران
۵	وزارت راه و ترابری سابق	مدیر / مشاور /جانشین و...	۷ یا ۸ سال حدودا	ایران

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری
۱	الگوی تحکیم و توسعه اقتدار ملی	دانشگاه عالی دفاع ملی	۱۳۸۸-۸۹	تمام شده	تحقق تیمی - مجری
۲	پیامدهای فرهنگی اشغال عراق	پژوهشکده ارتباطات بین الملل	۱۳۹۲-۹۳	تمام شده	محقق - مجری
۳	نظارت بر قدرت سیاسی در دولت اسلامی		۱۳۹۴/اسفندماه	تمام شده	محقق - مجری
۴	امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و همسایگان، مطالعه موردی؛ عراق جدید	پژوهشگاه	۱۳۹۵	تمام شده	محقق - مجری
۵	رویارویی عربستان سعودی با جمهوری اسلامی ایران در عراق جدید با تاکید بر امنیت فرهنگی	پژوهشگاه	۱۳۹۶	تمام شده	محقق - مجری
۶	ابعاد امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - براساس اسناد بالادستی	پژوهشگاه	۱۳۹۸	تمام شده	محقق - مجری

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...) ۹۴-۹۵

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
۵	کتاب امنیت و مهاجرپذیری	دانشگاه دفاع ملی	دانشگاه دفاع ملی	۱۳۹۴
۶	مقاله اشغال سرزمینی پیامدهای فرهنگی آن	پژوهشگاه	فصلنامه	۱۳۹۴
۷	کتاب عراق جدید و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی	پژوهشگاه	پژوهشگاه	۱۳۹۵
۸	کتاب پیامدهای فرهنگی اشغال عراق	پژوهشگاه	پژوهشگاه	۱۳۹۴
۹	چالش‌های امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و عراق جدید	دانشگاه شهید بهشتی	همایش بین‌المللی بحران‌های ژئوپلیتیکی جهان اسلام	۱۳۹۵
۱۰	Academic immigration and the identity of the Islamic Republic of Iran	New Delhi Nov, 2016,	International Conference Global Migration: Rethinking Skills, Knowledge and Culture	۱۳۹۵
۱۱	مفهوم جهاد اسلامی و افراطی‌گری و خشونت در منطقه خاورمیانه	سازمان فرهنگ و ارتباطات	همایش بین‌المللی علوم انسانی و اسلامی مبارزه با افراطی‌گری	۱۳۹۵ دی ماه
۱۲	کتاب نظارت بر قدرت سیاسی در اسلام		انتشارات تقریر	۱۳۹۴
	Cultural security challenges of the Islamic Republic and new Iraq, With emphasis on Independence Iraqi Kurds	(Poland) Cracow	International Conference of communication,	December 6 to 7, 2018
۱۳	ناسازگاری افراطی‌گرایی و خشونت با مفهوم جهاد در اسلام	پژوهشگاه	فصلنامه مطالعات فرهنگ و ارتباطات	۱۳۹۸
۱۴	آینده امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و تحقق تمدن نوین ایرانی اسلامی	دانشگاه شاهد	کنفرانس ملی و فصلنامه مربوطه	۱۳۹۷

۱۳۹۸	کنفرانس جهان اسلام	دانشگاه تهران	آینده عراق و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی	۱۵
۱۳۹۸	کنفرانس جهان اسلام	دانشگاه تهران	ضرورت گفتگو و بازخوانی مفاهیم دینی در مقابله با افراطی گری	۱۶
....	...	...	و	۱۷

۲. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال(های) تحقیق):

ایران در منطقه آسیای جنوب غربی (خاورمیانه) و سواحل خلیج فارس قرار دارد و عنصر جغرافیایی جزء لاینفک زیست‌بوم و شکل دهنده هویت ما ایرانیان است. قومیت، دین، اقلیم و جغرافیا از مهم‌ترین عناصر هویت‌سازی در منطقه آسیای جنوب‌غربی هستند که تمامی تحولات منطقه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. ملت ایران با شعار «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی»، در انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷، دینی و اسلامی بودن را از ویژگی‌های مهم حکومت جمهوری تازه تاسیس خود اعلام کردند. براساس قانون اساسی؛ جمهوری اسلامی ایران نظامی توحیدمحور و مبتنی بر مبانی معرفتی مکتب الهی اسلام است. یعنی نوعی صورت‌بندی بینشی که پشتوانه نظری و ایدئولوژیک تاسیس حکومت را تامین و شیوه توزیع قدرت، ثروت و حیثیت را در جامعه تعیین و توجیه می‌کند که در بازخوانی اندیشه رهبران جمهوری اسلامی؛ امام خمینی(ره)، و آیت‌الله خامنه‌ای و اسناد بالادستی همچون؛ قانون اساسی، سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام جمهوری اسلامی، دیدگاه‌های حکومتی از جمله نظریه امنیتی جمهوری اسلامی ایران قابل شناسایی است: (گروه مطالعاتی امنیت: ۱۳۸۷، ۲۷۹-۲۷۲)

با برجستگی ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، امنیت و فرهنگ در مقابل دیگران از اهمیت مضاعف برخوردار شد. امنیت فرهنگی به لحاظ نقش و تعیین‌کنندگی در شکل بخشی به هویت اجتماعی و یکپارچگی فرهنگی و ملی همواره از اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده است. اگر به عناصر تشکیل دهنده فرهنگ (باورها و ارزش‌ها، زبان، علم و...) به ویژه فرهنگ پویا و پیشرو که نقش مؤثری در اعتلاء و برجسته‌سازی هویت فرهنگی برعهده دارد توجه کنیم، به این نکته کلیدی پی می‌بریم که تحقق امنیت فرهنگی مستلزم نظارت و مدیریت برعوامل تهدیدکننده هویت فرهنگی است و با فرض واقع گرایانه نسبت به ثابت بودن هویت، چنانچه پایه‌های امنیت فرهنگی با بی‌ثباتی و تزلزل مواجه شود، مؤلفه‌های فرهنگی در معرض تغییر و تحول قرار می‌گیرند (عبدالله‌خانی: ۱۳۸۹، ۱۸۹-۱۸۴). از سویی دیگر امنیت فرهنگی موضوعی بین ثبات فرهنگی و تغییر فرهنگی است و باید به گونه‌ای سیاست‌گذاری شود که اصالت هویتی در روابط با دیگران، بویژه همسایگان تغییر نکند و در ظواهر فرهنگی و بخش‌هایی که می‌تواند (در ارتباطات فرهنگی) با تغییر مواجه شود آنقدر مقاومت نکنیم که ثباتات بشکند. در حوزه‌های مفهومی، مؤلفه‌های اصلی و سطح عملکرد امنیت فرهنگی، تغییرات فرهنگی حاصل فرهنگ‌پذیری یا تماس جوامع با فرهنگ‌های گوناگون، نتایجی را به دنبال دارد که همگون‌سازی فرهنگی و امتزاج یا همجوشی فرهنگی، از آن جمله

است (آشنا: ۱۳۹۱). با این رویکرد می‌توان امنیت فرهنگی را شرایطی دانست که طی آن یک ملت بتواند ضمن حفظ هویت فرهنگی خویش و بدون برخورد با موانع بشری، مسیر تکاملی خود را بی‌پیماید (دهقانی فیروزآبادی: ۱۳۹۲، ۸۴-۸۳). البته باید به این مسئله توجه نماییم که مفهوم امنیت در نزد هرکس، هر مکتب، هر ملت و هر قوم و گروهی برآیند فهم آنها از ارزش‌های حیاتی و فلسفه آفرینش، فرصت‌ها و قوت‌ها و تهدیدات و نقاط ضعف است (لکزایی: ۱۳۸۵) شاخصه‌ای که با توجه به آن، مفاهیم و مسائل امنیتی در کشورهای منطقه خاورمیانه و خلیج فارس قابل تبیین است.

پادشاهی عمان یکی از کشورهای خلیج فارس و دریای عمان است که در گذشته بخشی از قلمرو پادشاهی ایران بوده است و ایرانیان زیادی در آن ساکن شده‌اند و با ظهور اسلام از ایران جدا شد ولی با مرز جغرافیایی مشترک غیرقابل انکار و اشتراکات دینی و فرهنگی، همسایگی ابدی بین دو کشور همچنان باقی بوده است و همچنان ادامه دارد. بلحاظ جغرافیایی اهمیت روابط استراتژیک ایران و عمان وجود تنگه هرمز بین دو کشور می‌باشد. تنگه هرمز یک کانال طبیعی است که خلیج فارس را از آبراه تنگه هرمز بین دو سرزمین ایران و عمان به اقیانوس هند وصل می‌کند. طول این تنگه ۱۰۰۰ مایل دریایی است که در شمال آبراه ایران و در جنوب آن کشور عمان قرار دارد. حدفاصل دو کشور ۲۱ مایل دریایی است که هر کدام از دو کشور ادعای ۱۲ مایل را دارند که با هم تداخل پیدا می‌کند و لذا دو کشور توافق کرده‌اند که یک خط منصف بین دو کشور ترسیم کنند. روابط دو جانبه بین عمان و ایران در طول تاریخ همواره حسنه بوده است و این دو کشور از روابط مشترک دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی نزدیکی برخوردار می‌باشند. بطوریکه در زمان سلطنت پهلوی در ایران، در دوره شورش ظفار در عمان، در حمایت از دولت عمان مداخله کردند. در واقع روابط سیاسی و نظامی عمان و ایران که قبلاً قطع شده بود با حمایت ایران از دولت پادشاهی عمان در شورش ظفار مجدداً از سر گرفته شد.

پادشاهی عمان در طول سال‌های بعد از انقلاب ۱۳۵۷ مردم ایران، بجز سه سال ابتدایی انقلاب، همواره روابط خوبی با جمهوری اسلامی ایران داشته است و بلحاظ فرهنگی دو کشور از اشتراکات فراوانی برخوردارند. عمان کشور در شرقی‌ترین جغرافیای عربی قرار دارد، و صعود و فرود (سه سال اول پس از انقلاب ۱۳۵۷) بخشی از منحنی‌های روابط ایران و عمان ناشی از تأثیری است که حوزه روابط خارجی بر این موضوعات ایجاد می‌کند. با وجود استعداد زیاد سناریو پذیری حوزه خلیج فارس، در عمل تفاوت نگرش دولت عمان با دیگر دولتهای عربی منطقه در رفتار با جمهوری اسلامی، تنوع قومیتی و مذهبی، خطوط

تاریخی، نفوذ عوامل خارجی و عواملی از این دست، کلکسیون از موارد امنیتی فرهنگی را ایجاد می‌کند. با این وجود برای مدیریت امن روابط فرهنگی در بستر سیاستگذاری خارجی، نیازمند شناخت ابعاد سیاست خارجی مطالعه بنیان‌های فکری نظامی دولت مجری هستیم و امنیت و فرهنگ از ابعاد امنیت سیاست خارجی هستند. انقلاب اسلامی مردم ایران در موقعیتی پدیدار گشت که دین به حاشیه رفته بود و با گسترش سکولاریسم، کمونیسم در شرق و لیبرالیسم در غرب به ترویج ایده‌های خود مشغول بودند. اما با وقوع انقلاب اسلامی، دین دوباره در معادلات زندگی سیاسی اجتماعی انسان و جامعه عصر حاضر مطرح گردید، بگونه‌ایی که مفاهیم ایمان، آزادی، عدالت، مصلحت، حق، قدرت، جهاد و امنیت، جنگ و صلح، و... با رویکردهای جدیدی مورد توجه جهانیان قرار گرفت (Moharrami:2018). از طرفی دیگر قاعده دنباله روی سیاست خارجی از سیاست داخلی، درباره دولت عمان هم صدق می‌کند لذا بر همین مبنا برای فهم سیاست خارجی این واحد سیاسی همانند دیگر نظام‌های سیاسی و حکومتی جهان باید به اسناد بالادستی و نظرات رهبران نظام توجه شود. در این بین اولی‌ترین سند معتبر و منبع سیاست رسمی نظام قانون اساسی است و چه بسا این ویژگی‌ها و مشخصات ذاتی و یا عرضی در روابط کشور عمان، حفره‌های امنیتی احتمالی را به معنای موسع و سازه انگارانه، برای جمهوری اسلامی ایجاد نماید.

نظام جمهوری اسلامی از لحاظ ماهوی، زائیده انقلابی بوده است که با نقش بستن ارزشها، باورها و انگاره‌های خود بر اذهان مردم ایران و دیگر جوامع، تحولات بنیادینی را در حوزه‌های مختلف فرهنگی اجتماعی ایجاد کرده و ایدئولوژی اسلامی آن با داعیه جهانشمولی به تبع فرا زمانی و فرامکانی است، ویژگی‌های شکلی انقلاب اسلامی است به موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی و منحصر به فرد عینی و نسبی آن بر می‌گردد و به دلیل قرار گرفتن در منطقه حساس خاورمیانه در رابطه با دیگران و ذخایر نفت موجود آن مطرح است از سویی دیگر منطقه غرب آسیا بویژه خلیج فارس و ترس و تمرکز رقابت ابرقدرت‌ها از تسری انقلاب اسلامی در محیط پیرامونی آن قابل اشاره است. که این ویژگی‌های ماهیتی و شکلی چالش‌هایی را پیش روی امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی قرار داده است، که با ذکر مفروضاتی چون هویت ملی بیان کیستی در مقابل دیگران، جهانی شدن یا جهانی سازی یا ناحیه‌گرایی، افراط گرایی دینی و قومی، و اصول سیاست خارجی متفاوت چالش‌هایی است که ممکن است موانعی برای پیشران‌های فرهنگی جمهوری اسلامی و البته بیشتر بر تهدیدات هویتی و عمق و نفوذ استراتژیک محسوب شوند که با افزایش عدم قطعیت‌ها سناریوهای بدیل و نامطلوبی در آینده محتمل گردد.

باعنایت به مطالب مذکور، در این تحقیق تلاش خواهیم کرد برای درک و شناخت از چپستی روابط امن فرهنگی جمهوری اسلامی با دیگران، به معرفی بنیان های هویتی و فرهنگی و مرجع امنیتی، مولفه های امنیتی فرهنگی، تبیین امنیت فرهنگی در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران در بین همسایگان، ویژگیهای امنیت فرهنگی با محوریت هویت ملی را دریابیم و چالش های آن را در جمهوری اسلامی در ارتباط با همسایگان و البته در این نوبت مطالعه ؛ کشور عمان را مدنظر قرارداده و تبیین نمائیم.

۲. اهمیت ، ضرورت و اهداف تحقیق:

بنابراینچه بیان شد در عصر حاضر مسائل فرهنگی هر کشوری یکی از مهم ترین رکن امنیت آن کشور محسوب می شود. گسترش تعامل فرهنگی با همسایگان و برای استفاده بهینه از توانایی ها و استعداد های طرفین در تامین و ارتقای امنیت جامعه، دقت خاصی را طلب می کند و از آنجاکه هر سازوکاری، به دلایل متعدد ضرورت عقلی و عرفی، نیازمند چارچوب و حدود مشخص است. از این رو دو دسته اصلی از ضرورتها در حوزه علمی و اجرایی برای انجام چنین پژوهشی وجود دارد. از منظر علمی و از طریق مطالعه اسناد بالادستی کشور جمهوری اسلامی ایران و عمان و گفتمان غالب رهبران نظام سیاسی دوکشور، می توان نحوه سیاستگذاری ها را ادراک و برای گسترش و ارتقاء روابط فرهنگی سودمند و مفید ارائه راهکار نمود که با نگاه جدید به هویت و خاصه هویت فرهنگی و ارتباط آنها با امنیت ملی به دست می آید.

نباید در این بین از نظر دور داشت که براساس اسناد بالادستی و قانون اساسی مرجع امنیت در جمهوری اسلامی ایران امری چند وجهی است و «اسلام»، «نظام اسلامی»، «مردم»، ترکیبی است که باید از تهدید مصون بمانند(گروه مطالعاتی امنیت: ۱۳۸۷، ۲۷۹-۲۷۲). تهدید مرجع امنیت، تهدید امنیتی تلقی می گردد، و با توجه به ویژگی های خاص مفهوم و مرجع امنیت در جمهوری اسلامی ایران، تهدیدات فرهنگی و سیاسی از اهمیت بالاتری برخوردار می باشند. البته امنیت در مبانی نظری جمهوری اسلامی ایران وسیله ای برای رسیدن به عبودیت است و اهداف دیگری چون برقراری عدالت، توسعه و... با تهیه مقدمات امنیت امکان پذیر می گردند. بعبارتی دیگر مساله امنیتی در جمهوری اسلامی، با مرجع امنیت و تهدید امنیتی

ارتباط دارد و با توجه به مبانی نظریه جمهوری اسلامی، مسائل امنیتی تنها به تهدیدات (سلبی) محدود نمی‌شود بلکه در مسائل ایجابی از قبیل؛ فرهنگ، توسعه و پیشرفت در جمهوری اسلامی نیز می‌توانند مساله امنیتی تولید کنند و در حوزه همسایگی چالش‌هایی را به همراه داشته باشد.

شرایط و موقعیت ژئوپلیتیکی منطقه خاورمیانه بگونه‌ای است که؛ جمهوری اسلامی ایران در بین همسایگانش یکی از بازیگران اصلی و مهم منطقه محسوب می‌شود، و شناخت چگونگی کنش‌های رقابتی این کنشگر فعال و تأثیرگذار در جهان اسلام و منطقه خاورمیانه، در حوزه مطالعات جهان اسلام، دارای اهمیت ویژه‌ای است و از آنجا که اقدامات و عملکرد جمهوری اسلامی مبتنی بر هنجارها، ارزش‌ها، انگاره‌ها، نهادهای سیاسی فرهنگی هویت محور است. اهمیت فهم بهتر چیستی امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی در رقابت با دیگران، مشخص می‌گردد. در مطالعات انجام شده درباره ابعاد مختلف امنیت پیرامونی جمهوری اسلامی، اغلب صاحب نظران با رویکرد آسیب‌شناسانه نگرانی‌هایی را مطرح میکنند که عمده آنها جنبه هویتی دارد که بنظر می‌رسد برخی از آنها به ماهیت فرهنگی و تبدلات فرهنگی و باورهای متفاوت جوامع برمی‌گردد. اما پس از پیروزی انقلاب، با ایده صدور انقلاب و تأثیر بر افکار و اذهان مردمان دیگر سرزمین‌ها به ویژه کشورهای اسلامی و منطقه و تحولات سالهای اخیر خاورمیانه بویژه پس از حمله تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، برخی گروه‌های افراطی و دولت‌ها خود را در رقابت با دولت جمهوری اسلامی ایران می‌بیند. لذا به اقدامات تحریک آمیز و سلبی خود بر علیه منافع امنیتی جمهوری اسلامی ایران شدت بخشیده‌اند.

ازسویی دیگر با وجود ظرفیتهای فرهنگی مشترک با همسایگان، ایران بدلیل کمبود اطلاعات و شناخت از ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی همسایگان خود در دهه‌های اخیر که محدود به مبادی رسمی شده است نتوانسته است به چارچوب‌های روابط فرهنگی پایدار درون منطقه‌ای دست یابد. لذا ایجاد تعارف، آشنایی و روابط عمیق میان ملت‌های ایران و کشورهای همسایه، از مسیر ادراک صحیح آرمانها و باورهای فرهنگی و اجتماعی و کنار گذاشتن تعارضات و اختلافات بین طرفین می‌گذرد و این همان چیزی است که روابط ملت‌های همسایه را در مقابل تهدیدات مصون می‌سازد و با رفع زمینه‌ها و رقابت‌های منفی، از رقم خوردن دوباره صفحات تاریخی تلخ در روابط ایران و همسایگان همچون وقوع جنگ هشت‌ساله با عراق جلوگیری می‌کند. پس در ضرورت پرداختن به موضوع تحقیق اجمالاً می‌توان گفت:

- ادبیات علمی و پژوهشی موجود درباره امنیت فرهنگی بسیار ناچیز است و سختی با ویژگیهای ایجابی و دوراندیشانه ندارد لذا پژوهشهای راهبردی و جامع، برای درک مناسب از آن ضروری است.

- برای فهم صحیح الزامات و مناسبات روابط امن بین فرهنگی ملتهای منطقه، می‌تواند از امنیت فرهنگی خود و حساسیت‌های طرف مقابل درک درستی داشته باشیم.

- یافتن درک صحیح از فرصت‌ها و تهدیدات عمانی علیه پیشران‌های فرهنگی نظام، با توجه به آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران

- مقابله با تلاش‌های خارجی برای برهم زدن تعادل و توازن قومی و مذهبی در داخل کشور از طریق کشورهای همجوار

- ضرورت اجتماعی کردن مفهوم امنیت فرهنگی در بین دست‌اندرکاران روابط فرهنگی بین‌الملل

- همگرایی جوامع منطقه بویژه شیعیان در حوزه‌های داخلی و بین‌المللی و لزوم فرصت‌یابی و تهدیدزدایی، برای استفاده از مزیت نسبی انقلاب اسلامی و فرهنگ اسلامی و تشیع در کشور عمان

- توسعه روابط با جهان و بویژه همسایگان در بخشهای مختلف، نیازمند شناخت مناسب طرفین از همدیگر است که بتواند ضمن کاستن از جنبه‌های سلبی و تهدیدات، شرایط لازم را برای بهره‌برداری بهینه از فرصت‌ها بویژه برای ارتقاء امنیت فرهنگی فراهم سازد.

- نقش مهم عمان در روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای عربی منطقه ایی و فرامنطقه ایی

- علاقمندی دو طرف به توسعه روابط تهران و مسقط در سالهای اخیر

شناخت نداشتن به ابعاد امنیت فرهنگی در جمهوری اسلامی و عمان با توجه به شرایط پیچیده منطقه و توسعه ابزارهای نوین رسانه‌ای موجب گردیده است که اشاعه و ترویج عناصر فرهنگی در اکثر مواقع بدون درنظر داشتن ملاحظات امنیت فرهنگی لازم صورت گیرد. این در حالی است که گفتمان حاکم امنیتی در کشورهای عربی و اسلامی همچنان در قالب‌های رسمی و کلاسیک به تهدیدات و اهداف امنیتی سنتی پاسخ می‌گوید، درحالی که با تغییرات وسیع محیطی در قلمرو ملی و جهانی، مقولات جدید فرهنگی اجتماعی در قالب‌های نوین وارد حوزه امنیتی کشورها شده است. لذا لازمه داشتن یک رابطه مسالمت آمیز، سازنده و پایدار نیازمند شناخت درست از همسایگان در حوزه‌های مختلف ساختار سیاسی اقتصادی و بویژه

فرهنگی است. به عبارت دیگر در جهانی که امنیت ابعاد ظریفی پیدا کرده است ابهام در مفاهیم جدید امنیت فرهنگی بویژه در همسایگی توجهات آکادمیک فزون‌تری را می‌طلبد. شاید، از این روست که در ادبیات جهانی و حتی ایران پس از انقلاب اسلامی، مفهوم امنیت فرهنگی در حوزه همسایگی به نحو فاحشی مسکوت مانده است که در نتیجه؛ به چگونگی تجربه روابط فرهنگی جمهوری اسلامی در دهه های اخیر حاوی رهیافت و مفهوم جدید امنیت فرهنگی در عرصه همسایگی با کشور عمان پرداخته نشده است و از آنجاکه تاریخ فرهنگ ایرانی- اسلامی موبد این موضوع است که میزان امنیت من، مستقل از میزان امنیت همسایه من نیست؛ هر میزان افزایش امنیت همسایه من، به طور فزاینده ای، به همان اندازه افزایش امنیت من را فراهم می‌آورد، که لازمه آن فهم درست از حساسیت های فرهنگی دو کشور است که در اسناد بالادستی و سیاستهای اعلامی طرفین تصریح شده است پس اهداف اصلی این تحقیق بشرح ذیل است؛

- تبیین رویکرد جمهوری اسلامی به امنیت فرهنگی و تشریح ابعاد مختلف آن، بویژه در همسایگی که راهی در دستیابی به سوال مقاله است.

- فهم امنیت فرهنگی به عنوان آغاز روابط فرهنگی فرصت آفرین و تهدیدزداء با دیگر دولت ها در برابر دانش موجود ارتباطات فرهنگی بین الملل، راهبردی که برای دو کشور همسایه دارای اهمیت است.

لذا پرسش های اصلی و فرعی، بدین شرح است؛

پرسش اصلی: امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی، فرصت ها و تهدیدهای ناشی از تحولات و روابط فرهنگی و اجتماعی با همسایگان (عمان) بر آن چیست؟ پرسش های فرعی: اشتراک ها و افتراق های امنیت فرهنگی بین جمهوری اسلامی و پادشاهی عمان کدام است؟

با شناسایی و تبیین امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و پادشاهی عمان، یافتن درک صحیح از فرصتهای پیش‌رو و ظرفیتهای قانون اساسی و اسناد بالادستی دو کشور، برای ارتقاء روابط فرهنگی بین دو کشور ایران و عمان اهداف فرعی تحقیق را شامل می‌شود. بدیهی است انجام این پژوهش دستمایه بنیادینی برای انجام تحقیقات بعدی خواهد شد.

براساس بررسی‌ها و مطالعات انجام شده، هیچ تحقیق مستقل و مستدل علمی و یا کتابی مشابه با عنوان یا هدف تحقیق حاضر که به «امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همسایگان و مطالعه موردی؛ کشور عمان» پرداخته باشد، مشاهده و یافت نشده است. با این حال در حوزه مفاهیم و در معنی عام «امنیت و فرهنگ» و «مطالعات منطقه‌ای» آثار متعددی مورد ملاحظه قرار گرفت. در زمینه متغیرهای موثر بر «امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی» اغلب آثار منتشره در چارچوب فعالیت‌های روزنامه‌نگاری است و کمتر مقاله‌ای با بار علمی - پژوهشی به چشم می‌خورد. با این حال تحقیقات و کتب و رساله‌های علمی حول محور امنیت فرهنگی، هویت فرهنگی، تحولات فرهنگی ایران و منطقه خاورمیانه دارای جستارهایی هستند که می‌توانند با موضوع این تحقیق همسو ارزیابی شوند. برای این منظور آثار زیر بیشتر مورد توجه قرار گرفته است، و بطور خلاصه مرور می‌شود.

کتاب الگوهای اعتمادسازی در منطقه خلیج فارس، تالیف؛ طاهره ابراهیمی فر، از انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران ۱۳۸۱ است. در این کتاب که مشتمل بر ۸ فصل می‌باشد و مباحثی همچون؛ تعاملات و چالش‌های امنیتی، عوامل تنش‌زاء در منطقه خلیج فارس، ضرورت و اهمیت اعتمادسازی، موانع اعتمادسازی در منطقه، الگوهای اعتمادسازی، ابزارهای اعتمادسازی، راه کارهای عملی در روند اعتمادسازی عناوین فصول آن را تشکیل می‌دهد. که از مطالب آن در روند پژوهش بهره خواهیم برد.

کتاب «نقد و بررسی اندیشه تکفیر» ترجمه «کتاب الحکم و قضیه تکفیر المسلم» نوشته؛ مشاور سالم بهنساوی با ترجمه؛ سالم افسری، تهران، نشر احسان، ۱۳۹۲، دیدگاه‌های اسلام درباره اندیشه تکفیر، در حالیکه دین اسلام پیام آور صلح و آشتی است، مطالب این کتاب را تشکیل می‌دهد. و مهمترین مساله بحث برانگیز در زمینه عقیده و دعوت اسلامی در عصر حاضر یعنی: «فتنه تکفیر مسلمان» را با توجه به روشها و دیدگاههای فکری مساله تکفیر همراه حکم شرعی آن با استناد به قرآن کریم و سنت نبوی و اجماع صحابه ارائه می‌نماید. مطالب کتاب دریا زده فصل تنظیم شده است که می‌توان گفت یکی از

کاملترین کتب مرجع در این زمینه می باشد. و با توجه به ماهیت دینی و شیعی نظام جمهوری اسلامی ایران از برخی دیدگاه های کتاب در ارتباط با امنیت فرهنگی در حوزه خارجی مورد بهره برداری قرار خواهد گرفت.

بحران ظفار و رژیم پهلوی عنوان کتابی است که محمد جعفر چمنکار به رشته تحریر در آورده است و موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران در تهران - ۱۳۸۳ آن را منتشر نموده است. نویسنده در این کتاب با تشریح ویژگی های سرزمین و مردم عمان، به گسترش نقش نظامی و امنیتی ایران در منطقه خلیج فارس می پردازد و در ادامه مداخله ایران در ظفار عمان را تبیین می نماید. این کتاب حاوی مطالبی از روابط ایران و عمان است که در فرآیند تحقیق بکار خواهد آمد.

با وجود شیوع ویروس کرونا در جهان، همچنان بسیاری از تلاشها و فعالیتهای دولتها و افراد از یکپارچگی جهانی متأثر است که به همین خاطر جهانی شدن و ناحیه گرایی موضوع روز محافل علمی و بین المللی شده است. به نظر می رسد جهانی کاملاً متفاوت از گذشته در حال شکل گیری است و مخالفان و موافقان دارد و همه این تحولات، دگرگونی ها و تلاطمها، بخش های عمده ای از جوامع و انسانها را تحت تاثیر امواج آن قرار داده اند. تلاش برای تبیین جامع از فرآیند جهانی شدن نیاز و ضرورتی استراتژیک است. جوامع و افراد در فرآیند تحلیل رفتن نهادهای اجتماعی سنتی مثل امنیت و هویت ... و ادغام در شبکه های جهانی لامکانی و لازمانی چگونه ابزارهای جدیدی برای کسب امنیت فردی اجتماعی پیدا می کنند و یا حداقل نیاز به چنین ابزارها و تدبیرهایی را توصیه می کند. کتاب؛ «جهانی شدن فرهنگ و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، سیدجلال دهقانی فیروزآبادی و همکاران، تلاشی در جهت تبیین و تنویر هر چه بهتر و بیشتر ابعاد مختلف پدیده جهانی شدن با تاکید بر فرهنگ و امنیت می باشد. که در تهران توسط پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات (۱۳۹۲) در ده فصل تهیه و تدوین شده است. و در بررسی فرصت ها و تهدیدات فراروی جمهوری اسلامی ناشی از جهانی شدن فرهنگ قابل بهره برداری می باشد.

کتاب مجموعه مقالات هفدهمین جشنواره بین المللی پژوهشی شیخ طوسی با محوریت؛ «جهان اسلام و پدیده تکفیر، زمینه ها؛ پیامدها، برون رفت ها»، قم، پژوهشگاه بین المللی المصطفی، ۱۳۹۳، منتشر شده است که حاوی سرفصل هایی همچون؛ پیشینه، ماهیت و جریان شناسی تکفیر، جایگاه منتقدان در قرآن و سنت نبوی، بهانه های تکفیر (بررسی و نقد سه اختلاف و تکفیر بین شیعه و سنی)، بازتاب های سیاسی گفتمان تکفیر، مقابله فرهنگی با پدیده خشونت و تکفیر، جریان تکفیر و

ستیز با تمدن اسلامی... می باشد. که ماهیت دینی و شیعی نظام جمهوری اسلامی ایران ایجاب می نماید به برخی دیدگاه های محققان در مقالات کتاب در ارتباط با امنیت فرهنگی نظام در حوزه خارجی و در کشورهای عربی خلیج فارس از جمله عمان مورد توجه قرار گیرد.

کتاب امنیت در قرآن (رویکردی تفسیری تبیینی) نوشته مرتضی خسروی، از انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۹۴ است که برای درک درست از امنیت فرهنگی جامعه اسلامی مطالعه آن ضروری است. در واقع بیان و شناخت امنیت در اسلام که بنیانهای فکری و عقیدتی و فرهنگی جمهوری اسلامی و کشورهای همسایه مسلمان را تشکیل می دهد و برای تشخیص اشتراکات دینی و مذهبی بین دولت ایران و عراق جدید و شناسایی فرصتها و تهدیدات امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی از ناحیه همسایه جنوبی از این کتاب در جریان تحقیق بهره خواهیم برد.

کتاب اقتصادسیاسی، جنگ و انقلاب (بررسی سیر دگرگونی در منطقه خلیج فارس) نوشته انوشیروان احتشامی و ترجمه ایوب فرخنده و محمد سلامی استاد از انتشارات دنیای اقتصاد تهران در سال ۱۳۹۵ می باشد. این که چگونه باید خلیج فارس را مطالعه کنیم؟ و اقتصاد سیاسی خلیج فارس، نظام های سیاسی و فرایندها، و نبرد با تبیین نقش قدرتهای خارجی در روابط امنیتی خلیج فارس سرفصل موضوعاتی است که ما را به پاسخ پرسش مان نزدیک تر می کند.

کتاب نظریه امنیت در جمهوری اسلامی یکی از منابعی است که در این تحقیق استفاده خواهد شد این کتاب از انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۸۷ در تهران می باشد که با تلاش گروه مطالعاتی امنیت تالیف گردیده است. سیر مطالعات امنیت در ایران، مبانی و اصول نظریه امنیتی جمهوری اسلامی ایران، مفهوم امنیت، مرجع امنیت، غایت و هدف امنیت، تهدیدات امنیتی و نحوه سیاستگذاری از جمله مباحثی است که در این کتاب تبیین شده است و برای شناخت امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی در این تحقیق سودمند خواهد بود.

پیامدهای فرهنگی اشغال عراق، محرمی، توحید، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، ۱۳۹۴، نویسنده در این کتاب با بررسی پیامدهای فرهنگی اشغال عراق به آسیبها فرهنگی ناشی از جنگ در این کشور پرداخته است وی همچنین با

تبیین آثار و پیامدهای این اشغالگری، فرصتها و تهدیدات ناشی از تاسیس دولت جدید در عراق برای جمهوری اسلامی را به تفصیل مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد که برای بررسی‌های مشابه در کشور عربی عمان قابل بهره‌برداری است.

فرصت‌ها و چالش‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه، کشاورزشکری، عباس، تهران، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، ۱۳۹۲؛ در این کتاب چالش‌ها و فرصت‌هایی که با انقلاب اسلامی رودرروی نظام نوپدید جمهوری اسلامی قرار گرفته مورد بررسی قرار گرفته است. با بازتعریف هویت و فرهنگ ایرانی براساس نظام دینی اسلام شیعی، از یک سو و نظام‌های سیاسی متمایز با نظام جمهوری اسلامی در منطقه، از سوی دیگر ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی ایران و مشترکات با کشورهای منطقه فرصت‌هایی را می‌آفریند. این کتاب در پی تبیین و توضیح این فرصت‌ها، چالش‌ها و ارائه راهکارهایی در این زمینه می‌باشد.

فرصت‌ها و چالش‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در حوزه خلیج فارس عنوان نشست تخصصی است که توسط سیدجلال دهقانی فیروزآبادی، در اسفند ۱۳۸۶ در پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، برگزار شده است. ویژگی‌های فرهنگی منطقه خلیج فارس، و چالش‌ها و موانع، الزامات، و... دیپلماسی فرهنگی ایران در منطقه خلیج فارس مباحث گزارش نشست را تشکیل می‌دهد و از آن در شناخت بیشتر موضوع تحقیق استفاده می‌کنیم.

تبیین روابط و دیپلماسی فرهنگی تلاشی است که نویسندگان کتاب دیپلماسی فرهنگی - نقش فرهنگ در سیاست خارجی، رضایی و زهره‌ایی، علی اکبر، محمدعلی، تهران، جامعه‌شناسان، ۱۳۹۰؛ بدان پرداخته‌اند، این کتاب با تعریف فرهنگ و ایجاد ارتباط منطقی با سیاست خارجی به نقش فرهنگ در سیاست خارجی و ارائه مدل دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی می‌پردازد که به تعبیر آن عرصه فعالیت‌های فرهنگی رسمی دولتها را با یکدیگر شامل می‌شود البته روابط فرهنگی حوزه گسترده تری را در بر می‌گیرد و بخش‌های خصوصی و غیردولتی را هم شامل می‌گردد. از این کتاب که در فصول مختلف به ظرفیت‌ها و روابط فرهنگی کشور ایران با جهان خارج پرداخته است در امنیت فرهنگی خارجی استفاده خواهیم کرد.

چالش‌های وهابیت، ایران جهان اسلام و غرب، هرسیچ و توپسرکانی، حسین و مجتبی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، ۱۳۹۲؛ در این کتاب نویسنده با تبیین بسترها و ریشه‌های بوجود آمدن و رشد وهابیت در جزیره العرب، ادامه می‌دهد؛

ماهیت ستیزه‌جویانه وهابیت و تضاد آن با هر آنچه که غیروهابی است، اگرچه تمام مذاهب یا کشورها را به یک درجه تحت تاثیر قرار نداده، اما چالش‌ها و مخاطرات ناشی از آن، فارغ از هر محدودیت جغرافیایی یا موضوعی است. براین اساس، کتاب حاضر در پی تعیین خطرات و چالش‌های وهابیت در سه سطح تحلیل جمهوری اسلامی ایران، جهان اسلام، و کشورهای غربی و یافتن راه‌کارهای مقابله با آن می‌باشد.

عراق جدید و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، محرمی، توحید، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، ۱۳۹۴، نویسنده در این کتاب با بررسی دلائلی همچون؛ توسعه روابط با همسایگان در بخش‌های مختلف، نیازمند شناخت مناسب حساسیت‌های فرهنگی دو کشور است که ضمن کاستن جنبه‌های سلبی و تهدیدها، شرایط لازم برای بهره‌برداری بهینه از فرصت‌ها را برای پیشبرد امنیت فرهنگی فراهم سازد. و همچنین فهم بین فرهنگی در مناسبات ملت‌ها، درک درست شاخصه‌های امنیتی کشورهای همسایه را طلب می‌کند که همسو با اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران باشد. به تبیین ضرورت پرداختن به موضوع امنیت فرهنگی در خصوص همسایگان را می‌پردازد و سپس بیا میدارد که؛ منظور از مطالعه، تحقیق و نگارش این کتاب شناخت فرصت‌ها و تهدیدهای امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ناشی از تشکیل عراق جدید است، که تأثیر به‌سزایی بر هویت ملی جامعه دو کشور دارد. نویسنده کتاب تاکید می‌کند؛ از زمان تشکیل دولت ملت‌ها به شکل امروزی درباره فرهنگ در صحنه بین‌الملل و منطقه‌ای، تاحدی بحث‌ها با پیش‌فرض‌های امنیتی بوده است. در اصل تغییرات هویتی در دنیای معاصر، هدفمند بوده و از عناصر نفوذ و توسعه‌طلبی در دولت‌های امروزی محسوب می‌شود. کشورها برای گسترش حوزه نفوذ خود، با ترویج عناصر فرهنگی، به‌ویژه در توسعه فعالیت‌های رسانه‌ای، آموزشی، تلاشهایی را برای حفظ امنیت فرهنگی خودشان معطوف میدارند که چه بسا ارزشهای فرهنگ جامعه هدف را مورد تهدید قرار دهد. این کتاب با اشاره به امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و چالش‌های آن با محیط پیرامونی در انجام فرایند طرح حاضر مورد بهره‌برداری واقع خواهد شد.

ابعاد فرهنگی ایران هراسی در کشورهای حوزه خلیج فارس، نورمحمدی و کاظمی، مرتضی و حجت، تهران، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، ۱۳۹۴؛ هراس کشورهای حوزه خلیج فارس از فرهنگ و هویت ایرانی متأثر از معنای غیرواقعی است که آن‌ها به مبانی و مولفه‌های فرهنگی ایران، بخشیده‌اند در اثر این معنادهی، منظومه‌ایی از معنا در ذهن آنان بر ساخته شده است

که می‌توان آن را یک گفتمان نامید. این گفتمان از مجموعه‌ای عناصر چون مذهب تشیع قومیت ایرانی، ماهیت انقلابی تشکیل شده است. این پدیده می‌تواند آثار جبران‌ناپذیری بر تصویر و سیمای فرهنگی ایران برجای گذارد.

نتایج مقاله "اولویت‌های امنیت‌سازی در خلیج فارس با رویکرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران" به نوشته سعید نائب و حسین خلیلی، در فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هشتم، شماره ۳۰، تابستان و پائیز ۱۳۸۶، حاکی از آن است که به ترتیب مولفه‌های: دفاعی امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی سیاسی در امنیت‌سازی منطقه بالاترین اولویت را دارند. ولی مکانیزم و تقدم‌ابزاری نیل به این هدف، گسترش تعاملات بین ایران و کشورهای منطقه به ترتیب در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی-فرهنگی و دفاعی-امنیتی جهت رسیدن به همگرایی منطقه‌ای است. رهیافتی که می‌تواند یک نظام امنیت مشارکتی مبتنی بر ارزش‌های بومی را میسر کند. همچنین ذکر عوامل بحران‌زاء و تاثیرگذار منطقه‌ای و نشانه‌های بحران‌زاء در محیط منطقه‌ای خلیج فارس و ارائه چشم‌انداز می‌تواند به شناخت ابعاد موضوع این تحقیق کمک نماید.

امنیت فرهنگ و راهبردهای کلان آن در حوزه مدیریت فرهنگی، فاطمه براتلو، دو فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، دوره ۳، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱، صفحه ۷۵-۷۱؛ با توجه به این واقعیت که همه علوم و معارف بشری همواره برداشتی کلی از مفهوم امنیت دارند، موضوع این مقاله بحث درباره مفهوم امنیت در حوزه مدیریت فرهنگی است. از این رو ابتدا مفهوم امنیت فرهنگ، با رویکردی ترکیبی و استفاده از نظریه‌های فرهنگی و نظریه‌های امنیتی، بررسی و سپس روابط و نسبت‌های میان فرهنگ، هویت، و امنیت با رویکردی تحلیلی تبیین شده است و در نهایت به یک سؤال اصلی، مبنی بر این که راهبردهای امنیت فرهنگ در ایران کدام است؟ پاسخ داده شده است. ناامنی یک تولید فرهنگی است، زیرا با مفاهیم فرهنگی جامعه و هویت گره خورده است. به علاوه هویت برای بقا و امنیت خود نیازمند تفاوت و تمایز است بنابراین، «هویت ما - هویت دیگری» در گفتمان ژئوپلیتیک فرهنگی می‌تواند تحلیلی از احساس ناامنی ارائه دهد. البته این بیان هم در درون خرده‌فرهنگ‌ها و هم در میان فرهنگ‌ها قابل طرح و پردازش است و بدین ترتیب نقش منابع فرهنگی در گفتمان‌های امنیتی آشکار می‌شود. بر اساس چنین نگرشی مقاله حاضر، به منظور تدوین راهبردهای کلان فرهنگی، چهارچوبی را برای استفاده در رشته تخصصی مدیریت و برنامه‌ریزی امور فرهنگی پیشنهاد کرده است.

امنیت فرهنگی: مفهوم فراسوی امنیت ملی و امنیت انسانی، آشنا، حسام الدین؛ اسمعیلی، محمدصادق؛ بهار ۱۳۸۸ - شماره ۵، ۱۸ صفحه - از ۷۳ تا ۹۰، این مقاله برآن است تا حوزه مفهومی، مؤلفه‌های اصلی و سطوح عملکرد امنیت فرهنگی را مورد بررسی قرار داده و حتی الامکان به مرزبندی مناسبی برای آن دست یابد. به این منظور ابتدا به تعاریف و رویکردهای فرهنگ‌گرا در امنیت پرداخته شده و پس از آن تعامل دو حوزه فرهنگ و امنیت مورد توجه قرار گرفته است. در بخش بعد تلاش شده تا تعریفی قابل تأمل برای مفهوم امنیت فرهنگی ملی ارائه شود، انگیزه‌های حکومت‌ها برای پرداختن به امنیت فرهنگی ملی بررسی گردد، تهدیدات امنیت فرهنگی در سطح ملی مورد تأمل قرار گیرد، محیط و سطوح مختلف امنیت فرهنگی در سطح ملی بررسی شود و در نهایت الگوی تأمین امنیت فرهنگی معرفی و ارزیابی گردد. در بخش نهایی به مفهوم امنیت فرهنگی در چارچوب امنیت انسانی توجه شده، سپس با ارائه مؤلفه‌هایی برای امنیت فرهنگی انسانی به تعامل آن با مفهوم امنیت فرهنگی ملی توجه شده است و در نهایت رویکرد اسلامی به امنیت انسانی و امنیت فرهنگی انسانی در محدوده دو جامع حدیثی اصول کافی و وسائل الشیعه به صورتی مختصر تبیین گردیده است.

رابطه کارآمدی دولت و امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران محمد جعفر جوادی ارجمند، نوذر خلیل طهماسبی، فواد فاضلی، فصلنامه پژوهش‌های معاصر انقلاب اسلامی، دوره ۱، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، صفحه ۳۰۶-۳۱۳، بررسی مفهوم امنیت ملی در هر کشور، چپستی آن، عوامل و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده و قوام‌بخش آن و عوامل تهدیدکننده آن، مستلزم ارائه تعریفی منطقی، منسجم و دارای نظام‌مندی درونی است که بتوان در سایه آن، هنگام کاربست عملی آن بر کشور، به تحلیلی درست از وضعیت آن کشور رسید. از این رو، هنگامی که در صدد پژوهش در زمینه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران هستیم، لازم است ضمن توجه به ماهیت یکتایی و منحصر به فردی آن، از منظری علمی نیز بدان نگریسته شود. این مقاله، ضمن نقد نظریات مرسوم و سنتی تحلیل امنیت ملی در ایران، در صدد ارائه چارچوبی نظری مبتنی بر رابطه دوگانه و تعاملات دولت-جامعه و جامعه-دولت بر پایه کارآمدی یا ناکارآمدی دولت است. مقاله حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش است که مهم‌ترین عامل تهدیدکننده امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ «ایده محوری مقاله این است که ناکارآمدی دولت، مهم‌ترین عامل تهدیدکننده امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است.» که دال مرکزی ایده جمهوری اسلامی بعنوان یک نظام مستقر را در اذهان شکل می‌دهد، و در امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و همسایگان تاثیر می‌گذارد.

فرهنگ رقیب و امنیت فرهنگی شهرهای مرزی جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: وهابیت و استان سیستان و بلوچستان، سعید ساسانیان، ۱۳۹۱، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالشها و رهیافتها، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، در توسعه مفهوم امنیت از مضیق به موسع، امنیت فرهنگی توانست به عنوان یکی از ارکان قطعی و پایه در شکل دهی به امنیت پایدار جلوه گر شود. از آن جا که هر موضوعی در هر سطح و حوزه مفهومی ای نیازمند به یک تهدید جهت تبدیل شدن به یک موضوع امنیتی می باشد، حوزه فرهنگ نیز در رویارویی با تهدیدات اعم از بالقوه و بالفعل، امنیتی شده و سازوکارهای تعاملی و تقابلی خاصی را پی خواهد گرفت. این مقاله در پاسخ به این سوال اصلی شکل گرفته است که فرهنگ رقیب، در امنیتی سازی فرهنگ در شهرهای مرزی جمهوری اسلامی ایران چه اثری خواهد داشت. فرضیه ای که در پاسخ به این سوال به آزمون گذاشته خواهد شد، این گونه طراحی شده است که؛ فرهنگ رقیب به مثابه یک عامل مداخله گر در تلاش برای جهت دهی و تحریف دال های معنایی فرهنگ هدف، عمل کرده و استحاله فرهنگی را پی خواهد گرفت که این اهداف نهایتاً، منجر به امنیتی شدن حوزه فرهنگ خواهد شد. براین اساس امنیت پایدار در شهرهای مرزی که در چارچوب طرح جامع امنیت ملی قابلیت تحقق دارد، با توجه به نوع واکنش به این تهدیدات، می تواند تحت تاثیر قرار بگیرد.

نسلها، گفتمانها و امنیت : چارچوبی فرهنگی برای امنیت در ایران، مهدی میرمحمدی، فصلنامه مطالعات راهبردی - دوره ۱۸، شماره ۶۸، تابستان ۱۳۹۴، مقاله حاضر به دنبال تبیین نسبت فرهنگ و امنیت نظام جمهوری اسلامی ایران است. مسئله اصلی نویسنده آن است که فرهنگ چگونه در شکل گیری امنیت نظام های سیاسی نقش آفرینی می کند. نویسنده در پاسخ به این سؤال مدعی است فرهنگ کنش گر نیست و تأثیر آن بر امنیت از ره گذر گفتمان ها و نسل های انسانی حاصل می شود. بر اساس چارچوب نظری ارائه شده در این مقاله، امنیت نظام سیاسی اساساً محصول سازگاری میان گفتمان های فرهنگی حاکم بر دولت، نسل زنده و نسل های پیشین است و ناسازگاری میان این سه گفتمان نیز منشأ ناامنی و بی ثباتی معرفی می شود. نویسنده بر آن است که این چارچوب نظری به خوبی امنیت نظام جمهوری اسلامی ایران را تبیین می کند و بر این اساس، پیشنهاد های سیاست گذارانه ای در حوزه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه کرده است.

Anthony H. Cordesman, Arleigh A. Burke (۲۰۱۴), *Evolving Threats and Strategic Partnership in the Persian Gulf*, REVISED April 11, 2014, www.csis.org

تهدیدات تکامل یافته و مشارکت استراتژیک در خلیج فارس عنوان این گزارش است که بر اساس یک سری گزارش های آنتونی کوردزمن در مورد ایران منتشر شده است که توسط شورای بورک SCS منتشر شده است. و مجموعه ۷ گزارش و مقاله منتشر شده است و شامل مطالبی در خصوص تهدیدات کلیدی همچون؛ تروریسم، شورشیان، مخالفین و مخالفین مخالف دولت، جنگ های فرقه ای و مبارزه با فساد اداری و فساد اداری، بزرگترین "متعارف" تضعیف: ایران-عرب خلیج، عرب-اسرائیلی و غیره،... می باشد. که در حوزه فراملی امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی از آنها بهره خواهیم برد.

Nemeth, Erik(2007), Cultural Security: The Evolving Role of Art in International Security, www.researchgate.net/publication/228121038

امنیت فرهنگی: نقش تکاملی هنر در امنیت بین المللی عنوانی است که اریک نمث برای مقاله خود برگزیده است، در این مقاله به بررسی نقش تاریخی و پیشرفته اموال فرهنگی در تروریسم و خشونت سیاسی می پردازد و نشان دهنده اهمیت در حال تکامل هنر به امنیت بین المللی است. در طول دو قرن گذشته، سوءاستفاده از آثار باستانی و هنرهای زیبا از جنگ خرابکارانه به یک رسانه برای انجام تروریسم تبدیل شده است که تلاش می کند تا میراث فرهنگی «دیگران» را از بین ببرد. در مقایسه با تخریب و غارت جنگی که هزاران ساله می شود، رشد بازار هنر طی پنجاه سال گذشته فرصت هایی را برای سوء استفاده های جدید از اموال فرهنگی ایجاد کرده است. از زمان جنگ جهانی دوم، بلوغ آگاهی بین المللی تهدیدی است که درگیریه و غارتهای مسلحانه به اموال فرهنگی منجر می شود، اما به طور موازی، قاچاق هنر و سیاست دارایی های فرهنگی ابزار برای جرایم سازمان یافته فراملی و گروه های تروریستی شده اند. تقسیم منحصر به فرد مسائل مربوط به هنر، سیاست و مبارزه با تروریسم پایه ای برای یک زمینه جدید - امنیت فرهنگی است. پس از ارزیابی تهدیدات امنیتی موضعی که نیاز به چنین حوزه ای را نشان می دهند، این مقاله به گمانه زنی در مورد خطرات امنیتی بین المللی که منجر به قاچاق و جمع آوری آثار باستانی می شود، می پردازد که دیدگاه مادی غربی حاکم بر شناسایی از امنیت فرهنگی در تحقیق حاضر مفید خواهد بود.

Kenneth Katzman, Oman: Politics, Security, and U.S. Policy Updated June 17, 2020, Congressional Research Service, <https://crsreports.congress.gov/RS21534>

از آنجائیکه آمریکا یکی از دولت های اثرگذار در دهه های اخیر در منطقه خلیج فارس و خاورمیانه بوده است گزارش های خدمات تحقیقاتی گنگره این کشور می تواند در این پژوهش یکی از منابع مفید برای فهم رویکرد آمریکایی ها به تحولات منطقه و دو کشور ایران و عمان باشد.

Albasoos, Ali, Al Hasni, Al Shizawi, The Nature of Oman's Relations with Iran, Sultan Qaboos University Journal of Arts & Social Sciences, April 2019

مقاله فوق الذکر به ماهیت روابط عمان و ایران می پردازد، در ابتدا به طور مختصر ماهیت سیاست عمان و ویژگی های اصلی آن را بررسی می کند و سپس نگاهی کوتاه به روابط بین عمان و ایران از سال ۱۹۷۰ تا زمان حاضر می کند که این بخش به دو بخش تقسیم می شود: روابط دو کشور در زمان شاه و انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ و سپس به بررسی روابط سیاسی فعلی بین دو دولت می پردازد. مقاله ضمن توجه به اهمیت تنگه هرمز در عرصه بین المللی و نقش آن در تقویت روابط بین دو کشور، در بخش آخر روابط اقتصادی و اجتماعی دو کشور را مورد بررسی قرار می دهد که از جهت درک نگاه عمانی حائز اهمیت است.

قانون اساسی عمان مشتمل بر ۸۱ ماده است که آرمان ها و اهداف ملی این کشور را بیان کرده است این سند بالادستی عمان در تاریخ ۲۴ جمادی الاخر سال ۱۴۱۷ هجری مطابق با : ۶ نوامبر سال ۱۹۹۶ صادر شده و ارکان و نظامات حکومت پادشاهی عمان را مشخص کرده است. در این پژوهش برای شناخت باورهای فرهنگی و امنیتی قانونی عمان ناگزیر از پرداختن به مفاد قانون اساسی این کشور هستیم.

همسایگی؛ نظریه ای برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران موضوع مقاله ؛ سیدجواد طاهایی و سیدرضا موسوی نیا است که در فصلنامه پژوهش های سیاست اسلامی، سال اول، شماره ۴ زمستان ۱۳۹۲ منتشر شده است. بنظر نویسندگان میزان امنیت من مستقل از میزان امنیت همسایه من نیست، هر میزان افزایش امنیت همسایه من، به طور فزاینده ای، به همان اندازه افزایش امنیت من را فراهم می آورد. ایشان منظور از نوشتار خود را تبیین مفهوم همسایگی در دانش امروز روابط بین الملل با هدف رویکرد به نظریه ایرانی اسلامی، و همچنین ارائه مدخلی مفهومی برای آغاز یک سیاست خارجی ما بعد تجربه

خاص شرایط جدید ایران و مبتنی بر افکار و ارزش های دینی- اخلاقی اعلام کرده اند که در این پژوهش از رویکرد مقاله به مسائل همسایگی استفاده خواهیم کرد.

مقاله تاثیر علائق ژئوپلیتیک بازیگران حوزه ی دریای عمان بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران نوشته؛ فضل الله نوذری، در مجله سیاست دفاعی، سال بیست و چهارم، ش ۹۵ تابستان ۱۳۹۵ منتشر شده است. در این مقاله مجموع امتیازات هشت گانه قدرت ملی و رتبه بندی کشورهای حوزه دریای عمان در منطقه از جمله قدرت فرهنگی ذکر شده است و قابلیت بهره برداری برای درک مناسب از تهدیدات و فرصت ها دارد.

یکی دیگر از مقالاتی که برای تحقیق ما سودمند خواهد بود؛ مقاله «بررسی عوامل موثر همگرایی ایران و عمان و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» نوشته مهدی نطاق پور نوری، محمدرضا بشارتی، احسان رفیعی است که در مجله سیاست دفاعی سال بیست و پنجم، شماره ۹۸، بهار ۱۳۹۶ منتشر شده گردیده است. نویسندگان این مقاله با مطالعات نظری و محیط شناسی و اخذ نظر خبرگان به این نتیجه رسیده اند که عوامل؛ اسلام، شیعیان، پیوستگی جغرافیایی، وابستگی به صادرات نفت و خلیج فارس به عنوان مهمترین عناصر همگرایی روابط ایران و عمان و موجبات تقویت امنیت ملی جمهوری اسلامی را فراهم آورده است. بنابراین می توان از یافته های مقاله مذکور در جریان این تحقیق بهره برد.

درباره کتاب ها و رساله ها، به دلیل آنکه چپستی امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی، موضوع تحقیق ما می باشد، نگاه امنیتی به کلیت مسئله اجتناب ناپذیر است. لذا برای بهره برداری درست از دیدگاه ها و نظرات، ناگزیر به ملاحظه نظریات امنیتی می باشیم و در این میان توجه به مطالعات امنیتی که در آنها فرهنگ و هویت مورد توجه واقع شده، حائز اهمیت می باشد و کتاب «نظریه های امنیت» اثر عبدالله خانی به همراه کتاب هایی همچون «مردم دولت ها و هراس» اثر باری بوزان در شناخت ابعاد و عناصر امنیت فرهنگی- اجتماعی و چارچوب های آن ما را در روند تحقیق کمک خواهد کرد.

نکته مهم حائز اهمیت دیگر اینکه؛ مشخص کردن شیوهایی قابل اتکاء برای شناخت درست از اعمال و رفتارهای فرهنگی و اجتماعی و روابط بین افراد و گروه ها، دولت و مردم در جوامع مختلف است که بنظر نگارنده رجوع به اقدامات و سیاستها مبتنی بر انگاره ها و باورهای آن کشور و جامعه در این خصوص راهگشا است. و از آنجاکه یکی از راه های

منعکس‌کننده آمال و آرزوهای مشترک تبیین شده در آن اسناد می‌باشد، ملاحظه شاخصه‌های امنیت فرهنگی در حقوق اساسی جمهوری اسلامی در شناخت فرصت‌ها و تهدیدات متوجه امنیت فرهنگی این کشور مفید و موثر خواهد بود.

نقش پیشینه‌ها در تبیین کمبودها و مطالبات تحقیق

بر پایه مطالعات اکتشافی جمع‌بندی پیشینه و سوابق اینگونه است، که تعداد پژوهش‌های به عمل آمده و تولید ادبیات مربوطه در ایران بسیار اندک می‌باشد که معدودی از آنها توسط اینجانب به مورد اجرا در آمده است. اکثر پروژه‌های پژوهشی به مقوله امنیت فرهنگی ایران با دیگران با عناوین مشابهی چون تهاجم فرهنگی، امنیت نرم، فرهنگ و امنیت و یا فقط چالش‌های امنیت فرهنگی و امثالهم پرداخته‌اند و در برخی از مراکز پژوهشی و دستگاه‌های دولتی به انجام رسیده است. در این پژوهش‌ها که به نظر می‌رسد به دلیل وقایع مهمی مثل وقوع انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی عراق، تهدیدات خارجی و یا ماهیت توسعه ارتباطات صورت گرفته است، و چارچوب‌های بدیینه و پیش‌داورانه در غالب نوشته‌ها مدنظر قرار گرفته و به نوعی این تحقیقات به جنبه‌های سلبی پرداخته‌اند. و عملاً تحقیقات مذکور در پی عمل انجام شده صورت گرفته و جنبه آسیب‌شناسی دارد. هرچند که مقوله امنیت فرهنگی در جمهوری اسلامی و در روابط خارجی از جمله مباحث جدید و تازه می‌باشد. اکثر قریب به اتفاق متون و ادبیات موجود پیرامون موضوع امنیت برگرفته از منابع خارجی است و اصولاً خاستگاه این منابع نیز کاملاً متفاوت و برای پاسخگویی به نیازهای جوامع غربی و دولتهای استعماری بوده است، کمبود دانش تولید شده در ایران که پاسخگوی نیازها باشد از یکسو و اهمیت روزافزون سیاستگذاری هدفمند در زمینه‌های فرهنگی در اینباره، و تولید و ترویج ایده‌ها و داده‌های نوین در فرایند توسعه از دیگر سو، بیش از پیش ضروریست.

براساس بررسی‌های انجام شده، هیچ پژوهش مستقل و مستدل علمی و یا تحقیق منتشر شده مشابه با عنوان یا هدف تحقیق حاضر که به «امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از تحولات و روابط فرهنگی و اجتماعی با همسایگان» عمان» پرداخته باشد، مشاهده و یافت نشد. البته در حوزه موضوعات مرتبط با امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی آثار متعددی مورد بررسی قرار گرفت، که اغلب آثار منتشره در چارچوب فعالیتهای روزنامه‌نگاری است و مقالات علمی - پژوهشی و حتی علمی - ترویجی کمتر به چشم می‌خورد. با این حال تحقیقات و رساله‌های علمی حول محور، امنیت فرهنگی

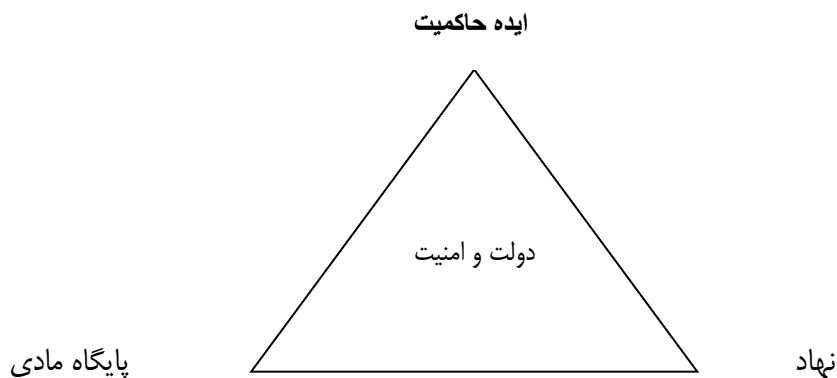
جمهوری اسلامی ایران، و چالش‌های پیش‌رو، اظهارات صاحب‌نظران در این باره مطالبی هستند که می‌توانند به موضوع این تحقیق یاری رسانند.

چارچوب نظری، فرضیه یا ابعاد پژوهش:

این پژوهش حول کلید واژه‌های اصلی تحقیق شکل می‌گیرد؛ امنیت، فرهنگ، امنیت فرهنگی، در محیط جمهوری اسلامی و کشور عمان می‌باشد و آنچه مشخص است امنیت فرهنگی در جمهوری اسلامی با ترکیبی از دو حوزه امنیت و فرهنگ، عموماً در سطحی کلان، در ارتباط با مسائلی همچون هویت ملی قرار می‌گیرد. بدینسان هویت در قلب مفهوم امنیت فرهنگی جای گرفته، از یکسو به عنوان سازوکار امنیت‌ساز مطرح است و از سوی دیگر خود نیز «موضوع امنیت» تلقی می‌شود. از طرفی دیگر عمان میز برای فرهنگ و هویت خود مختصات و ویژگی‌هایی در اسناد بالادستی و مشخصاً قانون اساسی خود قائل شده است که ما به عنوان همسایه می‌بایست ضمن شناختن آنها حساسیت‌های طرف عمانی را درک کنیم. همچنین به نظر می‌رسد باتوجه به کارکردها و چارچوب‌های حاکم بر فرایند ملت‌سازی، بین هویت، امنیت و امنیت فرهنگی رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. از این رو به منظور درک بهتر آنها ابتدا به تبیین چارچوب نظری امنیت و رابطه آن با امنیت پرداخته و سپس آثار چالش‌زا و تهدیدات امنیت فرهنگی جمهوری را در منطقه و چه بسا همسایگان، براساس اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی در قالب مثالهایی مورد توجه قرار می‌دهیم.

از این رو در این پژوهش با توجه به دیدگاه‌های سازه‌انگاران و ماهیت فرهنگ و رابطه آن با هویت ملی که عموماً در حوزه قدرت نرم است، امنیت با رویکرد سلبی و ایجابی مورد مذاقه قرار می‌گیرد و چارچوب نظری امنیت در اسلام و جمهوری اسلامی و نظریه پردازان مکتب کپنهاک و مشخصاً باری بوزان^۱ به عنوان مبنای نظری در نظر گرفته می‌شود. در این معنی دولت مستقر به عنوان مرجع امنیت بوده؛ مولفه‌های اجتماعی فرهنگی امنیت در مثلث شکل ذیل «ایده دولت و امنیت» «نهادهای دولت و امنیت»، «پایگاه مادی دولت و امنیت» به بوته آزمایش سپرده می‌شود.

^۱ Barry Buzan

معمولا مهمترین تهدیدات دولت‌ها شامل تهدید قلمروهای فیزیکی و عقیدتی آنها است. به همین دلیل است که وجود مرزهایی غیر از مرزهای جغرافیایی برای این واحدهای سیاسی به خوبی درک می‌شود (بوزان، ۱۳۷۸: ۷۸). از آنجاکه آثار و تبعات فرهنگی اقدامات و فعالیتهای داخلی و خارجی بر برخی از جنبه‌های امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی تاثیر می‌گذارند، تاثیرات مثبت و منفی این آثار فرهنگی بر اجزای امنیت یعنی ایده، نهاد و پایگاه مادی دولت موردنظر می‌باشد. البته نظریات دیگری همچون نظریه نئوکارکردگرایی در روابط بین‌الملل و یا دیگر نظریه باری بوزان در مطالعات امنیتی مبنی بر اینکه؛ خاورمیانه منطقه‌ای کشمکش‌ساز و محل دائمی نزاع بین قدرتها و گروههای متخاصم است و همین کشمکش به قدرتهای دیگر نیز رخصت می‌دهد میدان منازعه خود را به این منطقه انتقال دهند، وجود دارد، و عنوان یکی از مقالات مشهور او این است؛ « منطقه خاورمیانه: استمرار منازعه سازی» (نصری: ۱۳۸۹) که در صورت نیاز از آنها در بعد خارجی بهره خواهیم برد. شناخت راهبردی از چالش‌هایی نظری و عملی امنیت فرهنگی همچون؛ انسان و انقلاب اسلامی، جمهوریت و اسلامیت، وحدت شیعه و سنی، اقوام و ملیت ایرانی، مهاجرپذیری و مهاجرفرستی، افراطی‌گری و سلفیت در منطقه، رقابت هویتی در منطقه، جهانی سازی، می‌توانند مباحث مورد نظر در امنیت فرهنگی هویت محور در جمهوری اسلامی را با همسایگان بویژه در این تحقیق در ارتباط با عمان، مطابق اسناد بالادستی تشکیل دهند

همسایگی؛ نظریه‌ای جدیدی برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است و نظر در حوزه امنیت به این معناست که؛ میزان امنیت من مستقل از میزان امنیت همسایه من نیست، هر میزان افزایش امنیت همسایه من، به طور فزاینده‌ای، به همان اندازه افزایش امنیت من را فراهم می‌آورد. لذا در این طرح پژوهشی امنیت فرهنگی در بستر موقعیت همسایگی با

رویکرد حفظ و حراست از ارزشها و سبک زندگی پذیرفته شده ایرانی اسلامی مصرح در قانون اساسی و اسناد بالادستی مدنظر است که در قالب نظریات مربوط به دولت مستقر فوق الذکر قابل تبیین خواهد بود.

تحقیق حاضر؛ از نوع تحقیقات کاربردی، توسعه‌ای است

روش این تحقیق؛ توصیفی-تحلیلی است و چون این طرح پژوهشی برای شناسایی پیامدهای روابط ایران و عمان بر امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی، با رویکرد امنیت هویت محور سابقه قبلی ندارد، موضوع آن اکتشافی و تأسیسی بوده و در وهله اول، فرضیه نیز ندارد.

پرسش‌های اصلی و فرعی، بدین شرح است پرسش اصلی: امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از تحولات و روابط فرهنگی و اجتماعی با همسایگان (عمان) بر آن چگونه است؟ و پرسش‌های فرعی: اشتراک‌ها و افتراق‌های امنیت فرهنگی بین نظام جمهوری اسلامی و پادشاهی عمان کدام است؟

مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

الف- تعریف اولیه امنیت فرهنگی:

امنیت فرهنگی در دو سطح داخلی و خارجی قابل بررسی است و عبارتی کسی امنیت دارد که کمترین تغییر ناخواسته را در فرهنگ خودی متحمل شود و بیشترین تغییر خواسته را در حوزه طرف انجام دهد، یعنی بیشترین تغییر مطلق در فرهنگ‌های در تماس حاصل و کمترین فرهنگ نامطلوب پذیرفته شود (آشنا: ۱۳۹۱). و در واقع ایجاد وضعیتی مطمئن، آرامبخش و خالی از هرگونه تهدید و تعرض می‌باشد که انسان نسبت به دین، افکار، اخلاق، آداب و رسوم، باورها و ارزش‌ها، میراث فرهنگی، آثار ادبی و... تدارک دیده است. البته برای حفظ و ارتقاء این وضعیت اطمینان‌بخش باید بگونه‌ای سیاست‌گذاری شود که اصالت هویتی تغییر نکند (آشنا: ۱۳۹۱).

ب - همسایگی:

مرحوم دهخدا در لغت نامه، واژه همسایه را اینگونه تعریف می کند؛ همسایه یعنی هم دیوار و به کنایه ، قرین و مجاور. سعدی شاعر بزرگ پارسی می گوید؛ تا ندانی که کیست همسایه به عمارت تلف مکن مایه

اما همسایگی مفهومی همسایگی فراتر از حوزه های اجتماعی است و قابل تعمیم به حوزه های بین الملل هم می باشد. همسایگی در روابط بین کشورها مثل روابط انسان ها نیست که قابل تغییر باشد. برای کشورها چنین امکانی وجود ندارد و کشورها ناگزیر باید با هم کار کنند. بنابراین توجه به همسایگان برای ایران به دلایل موقعیت جغرافیایی، ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی آن حائز اهمیت است (خرمشاد: ۱۳۹۷).

ج- جمهوری اسلامی:

جمهوری اسلامی حاصل انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ مردم ایران است که در ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ هجری شمسی با رفراندوم عمومی متولد گردید و ارکان و ساختارهای آن در قانون اساسی و دیگر اسناد بالادستی مشخص شده است.

د- عمان: با نام رسمی سلطان نشین عُمان (به عربی: سلطنة عمان) کشوری پادشاهی در شرق شبه جزیره عربستان است. پایتخت این کشور شهر مسقط است. عمان از شرق به دریای عرب و از شمال به دریای عمان منتهی می شود، از جنوب با یمن و از غرب با عربستان سعودی و امارت متحده عربی مرز زمینی و با ایران مرز دریایی دارد. پس از وفات السید سعید بن در ۲۳ ژوئیه سال ۱۹۷۰ سلطان قابوس بن سعید بر مسند حکم می نشیند. سلطان قابوس در طی حکومت خود عمان را به پیشرفت رسانید و فرهنگ و هنر در دوران او از رشد شایان توجهی برخوردار گشت. وی در تاریخ ۱۰ ژانویه ۲۰۲۰ درگذشت.

روش و شیوه جمع آوری اطلاعات

استفاده از منابع کتابخانه ای، متون موجود و تحقیقات مربوط داخلی و خارجی، و منابع آکادمیک در سایت های اینترنتی، مقالات نشریات و بولتن ها، روش های مورد استفاده برای جمع آوری اطلاعات در این پژوهش است.

روش انجام پژوهش: در این تحقیق، تلاش خواهد شد از یکسو، حقایق مربوط به موضوع را از طریق شیوه‌های متناسب گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها به صورتی منسجم و مستدل مورد شناسایی قرارگیرد و نتایج پژوهشی شایسته‌ای را در ارتباط با سوالات به دست آورد. این امر مستلزم الف: بهره‌گیری از روش تحقیقی محتوایی جهت مطالعه اسناد بالادستی؛ قانون اساسی عمان و جمهوری اسلامی به طور خاص در چشم انداز ساختاری ب: مطالعه مقایسه‌ای بین آرمانها و انگاره‌های بین جمهوری اسلامی و عمان است ج: با توجه به اینکه تاسیس جمهوری اسلامی از شاخص‌های اصلی در انقلاب اسلامی است جهت تحلیل نمادها، گفتارها و پیامهای رهبران و اصول قانون اساسی و روابط آنها از روش تحلیل محتوایی نیز بهره می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

هویت: مجموعه‌ای از علائم، آثارمادی، زیستی، روانی است که موجب شناسائی فرد از فرد، گروه از گروه یا اهلیتی از اهلیت دیگر و فرهنگی از فرهنگ دیگر می‌شود (شیخاوندی، ۱۳۷۹، ۶). و یا به تعریف یونسکو: هویت هسته مرکزی شخصیت فردی و جمعی انسان است و می‌تواند به اعمال و تصمیمات فردی و جمعی شکل داده و روندی را به وجود آورد که یک جامعه را در عین حفظ مشخصات خودش، قادر به توسعه بسازد (نسرین مصفا، رک: علیخانی و همکاران ۱۳۸۳، ۲۱۴). بنابراین هویت در رابطه با دیگران بدین معناست که؛ من که هستم؟ و به کجا تعلق دارم؟ به نحوی برای فرد مطرح می‌شود. و هویت ملی: جمع هویت‌های فردی و اجتماعی در محیط ملی، چارچوب سرزمینی دولت مدرن (دولت - ملت) است. که به افراد ساکن این حوزه جغرافیایی هویت و تشخیص خاصی می بخشد. هویت ملی بالاترین سطح طبقه بندی هویت است (حمیداحمدی، رک: علیخانی و همکاران: ۱۳۸۳، ۱۶۷).

فرهنگ:

در چارچوبی مردم شناختی یا جامعه شناختی مفهومی فراگیر است، که مجموعه نگرش ها، اعتقادات، آداب و رسوم، عرف ها، ارزش ها و اعمالی را توصیف میکند که در هر گروهی مشترک است. گروه را می توان بر حسب سیاست، جغرافیا، مذهب، قومیت یا برخی ویژگی های دیگر تعریف کرد. ویژگی های تعریف کننده گروه را می توان به صورت نشانه ها، نمادها، متون، زبان، مصنوعات، سنت شفاهی، کتبی و دیگر وسایل اثبات کرد. یکی از کارکردهای حیاتی این جلوه های فرهنگ گروه عبارت است از ایجاد، یا حداقل مشارکت در ایجاد هویت متمایز گروه، و تامین ابزاری که اعضای گروه بتوانند به وسیله آن خود را از اعضای دیگر گروه ها متمایز کنند (تراسی، ۱۳۸۹: ۲۲).

مفهوم امنیت ملی :

امنیت ملی که اصطلاحی ترکیبی از امنیت و چارچوب ملی است به دو حوزه امنیت داخلی و خارجی تقسیم می شود. چهار ارزش بنیادین حفظ جان مردم؛ حفظ تمامیت ارضی؛ حفظ سیستم اقتصادی و سیاسی و حفظ استقلال و حاکمیت کشور به عنوان جوهره امنیت ملی مطرح است. تمام کشورها در سیاست داخلی و خارجی خود و نیز افراد و گروهها و احزاب موجود در کشورها بدون توجه به گرایش ها، سلیقه ها و اختلافات فردی، گروهی، طبقاتی، سیاسی و اجتماعی در مورد اهمیت حفظ و تلاش برای رفع تهدیدات علیه این چهار ارزش در حد توان و امکان اتفاق نظر کامل دارند. (بصیری، ۱۳۸۰: ۱۱۲)

اسناد بالادستی:

قانون اساسی بعنوان میثاق ملی حاوی آرمان ها، ارزش ها، آرزوها، باورها و قواعد زیست بوم و... یک ملت است که بر اساس آن نظامات یک کشور و جامعه تعریف و تنظیم می گردد. این قانون عالی ترین سند حقوقی یک کشور و راهنمایی برای تنظیم قوانین و بخشهای حکومت است. در قانون اساسی اصول سیاسی نظام حاکم، ساختار، سلسله مراتب، صلاحیت و حدود قوا، حقوق و آزادیهای فردی و اجتماعی تعریف می شود. افق چشم انداز ۱۴۰۴ هم دیگر سند عالی و راهبردی جمهوری اسلامی است که دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در مقیاس منطقه ای، بعنوان هدف تعریف

شده است، و لازمه آن بسط تعامل های منطقه ای بویژه در عرصه فرهنگی و هویت بخشی با رعایت اصول عزت، حکمت و مصلحت برای تحقق آن است.

بنابراین مدارک و مستند موجود شامل قانون اساسی دو کشور عمان و جمهوری اسلامی ایران، سند چشم انداز و نظرات رهبران دو کشور (امام خمینی، مقام معظم رهبری و سلطان قابوس ...) از مهمترین اسناد بالادستی در همه حوزه ها می- باشند و امنیت فرهنگی یک هدف منبعث از اسناد بالادستی؛ حقوق اساسی و همسو با امنیت ملی در نظر گرفته می شود.

نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

قلمرو تحقیق : ایران و عمان

الف) دوره زمانی انجام تحقیق: دوره پس از انقلاب اسلامی می باشد. البته تحولات، آثار و تبعات فرهنگی در ظرف زمانی مذکور محدود نمی شود.

ب) مکان تحقیق : ایران

روش شناسی پژوهش:

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی، توسعه ای است و روش تحقیق آن توصیفی- تحلیلی است. انجام تحقیق برای شناسایی ویژگی ها و شاخصه های امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و پادشاهی عمان، با رویکرد امنیت هویت محور است.

سازماندهی پژوهش (فصل بندی):

فصل اول: کلیات و طرح مسئله

فصل دوم: مفاهیم و نظریات امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی

فصل سوم : امنیت و فرهنگ در اسناد بالادستی سلطنت عمان

فصل چهارم: مطالعه ابعاد امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی در روابط با همان

فصل پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

حجم کمی (تقریبی) گزارش نهایی: ۱۰۰ تا ۱۲۰ صفحه ۳۰۰ کلمه‌ای

نتایج قابل انتظار از طرح:

۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع ☒ ۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد ☐
۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی ☒ ۵. تدوین طرح جامع ☐
۳. تهیه سند راهبردی ☒ ۶. سایر موارد ذکر شود: ...

۳. مهم‌ترین منابع و مأخذ فارسی و خارجی:

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

قانون اساسی پادشاهی عمان (۲۴ جمادی الآخر سال ۱۴۱۷ هجری مطابق با: ۶ نوامبر سال ۱۹۹۶)

ابراهیمی فر، طاهره (۱۳۸۱)، الگوهای اعتمادسازی در منطقه خلیج فارس، انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران

افتخاری علی اصغر (۱۳۸۵)، کالبد شکافی تهدید، تهران، انتشارات مرکز مطالعات دفاعی و امنیت ملی دانشگاه امام حسین (ع)

براتلو، فاطمه (۱۳۹۱)، امنیت فرهنگ و راهبردهای کلان آن در حوزه مدیریت فرهنگی، جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم

انسانی و مطالعات فرهنگی، سال سوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۱، صص ۲۵-۱

بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم، دولتها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

بوزان، باری، ویور، اولی و جاب دووید (۱۳۸۶)، چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی

تراسبی، د (۱۳۸۹). اقتصاد و فرهنگ. ترجمه کاظم فرهادی. تهران: نشر نی.

- جعفری، محمدعلی (۱۳۹۳)، تهدیدات فرهنگی در حال حاضر مهم‌ترین تهدید علیه انقلاب است، ۰۱ اردیبهشت ماه،
<https://paydarymelli.ir/fa/news/7949>
- جوکار، محمد صادق، اباذر براری، مهدی طوسی (۱۳۸۹)، «درآمدی نظری بر چیستی رابطه فرهنگ ملی و امنیت ملی در ایران»،
 تهران: فصلنامه مطالعات ملی، سال یازدهم، شماره ۱.
- چمن کار، محمد جعفر (۱۳۸۳)، بحران ظفار و رژیم پهلوی، تهران، موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
- حاتمی راد، منصور (۱۳۸۵)، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از نگاه مقام معظم رهبری حصون، زمستان، شماره ۱۰
<http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View/5415/6368/71261>
- حاجی یوسفی، امیرمحمد (۱۳۸۸)، هلال شیعی؛ فرصت ها و تهدیدها برای جمهوری اسلامی ایران، اعراب و آمریکا، تهران،
 فصلنامه دانش سیاسی، بها و تابستان، صص ۱۵۹-۱۹۲
- خرمشاد، محمدباقر (۱۳۹۷)، همسایگان در گفتمان سیاست خارجی مقام معظم رهبری از نگاه کارشناسان، tasnimnews.com
- خلیلی محسن (۱۳۹۰)، مفهوم قلمرو در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: مرز جغرافیایی/ بی مرزی عقیدتی، فصلنامه
 راهبرد / سال بیستم / شماره 58 / بهار/ صص ۴۵-۷
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۳۸۶)، فرصت ها و چالش های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در حوزه خلیج فارس
 پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات
- سعید تائب و حسین خلیلی (۱۳۸۶)، "اولویت های امنیت سازی در خلیج فارس با رویکرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران"
 تهران، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هشتم، شماره ۳۰، تابستان و پائیز
- شریعتمدار جزایری سید نورالدین؛ افتخاری اصغر؛ لک زایی نجف (۱۳۸۵)، امنیت در اسلام، فصلنامه علوم سیاسی مجلد ۹،
 شماره ۳
- طاهاهی، موسوی نیا و سیدجواد، سیدرضا (۱۳۹۲)، همسایگی؛ نظریه ای برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تهران،
 فصلنامه پژوهش های سیاست اسلامی، سال اول، شماره ۴ زمستان
- عبداله خانی، علی (۱۳۸۹)، نظریه های امنیت، چاپ نخست، تهران، ابرار معاصر

علایی، حسین (۱۳۹۱)، «امنیت پایدار در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال دهم، شماره ۶۹، پاییز.

غسان، شریل (۱۳۹۵)، ایران و روسیه، طراحان خاورمیانه جدید، ۱۱ بهمن ماه، www.irdiplomacy.ir

کریمی پور، یدالله (۱۳۷۹)، ایران و همسایگان منابع تنش و تهدید، تهران، جهاددانشگاهی تربیت معلم.

کاویانی پویا، حمید (۱۳۹۴)، بررسی مفهوم قلمرو و اهمیت مرز و مرزداری در دوران ماد و هخامنشی، فصلنامه جستارهای

تاریخی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۴۳ - ۶۸، شماره دوم، پاییز و زمستان

کشاوری شگری، عباس (۱۳۹۲)، فرصت‌ها و چالش‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه، تهران، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات

گروه مطالعاتی امنیت (۱۳۸۷)، نظریه امنیت در جمهوری اسلامی ایران: تهران، انتشارات دانشگاه عالی

لک زایی و نباتیان، نجف و محمد اسماعیل (۱۳۹۲)، امنیت فرهنگی از منظر فقه شیعه، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۱۶، شماره ۴، شماره مسلسل ۶۲

ماندل، رابرت (۱۳۷۹)، چهره متغییر امنیت ملی، تهران، پژوهشگاه مطالعات راهبردی

محرمی، توحید (۱۳۹۴)، عراق جدید و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات

محرمی، توحید (۱۳۹۷)، آینده امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی و تحقق تمدن نوین ایرانی اسلامی، دوفصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دوره ۱، شماره ۱، بهار و تابستان

محرمی، توحید (۱۳۹۸)، طرح پژوهشی؛ ابعاد امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات

محرمی، توحید (۱۳۹۹)، ناسازگاری افراط‌گرایی و خشونت با مفهوم جهاد در اسلام، تهران، فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات سال ۲۱، شماره ۵۰

محرمی، توحید (۱۳۹۷)، عربستان سعودی و امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (رویارویی در مسائل عراق جدید) طرح پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ و هنر ارتباطات

مفهوم مرز فرهنگی؛ تاریخ رجوع: ۱۳۹۸/۹/۵، <https://dictionary.abadis.ir>

- ملکوتیان و دیگران، (۱۳۸۸)، «تحلیل سازه انگارانه تاثیر انقلاب اسلامی ایران بر آمریکای لاتین»، فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین المللی، زمستان، شماره چهارم.

- میرمحمدی مهدی، نسلها، گفتمانها و امنیت : چارچوبی فرهنگی برای امنیت در ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی - دوره ۱۸، شماره ۶۸ تابستان ۱۳۹۴

- نائینی، علی محمد(۱۳۸۵)، امنیت فرهنگی، نظریه‌ها و رویکردها، فصلنامه عملیات روانی شماره ۱۴، سال چهارم، شماره ۱۴، پاییز و زمستان

- نصری(۱۳۸۹)، قدیر، سه فرمول کلیدی برای درک منطق منازعه در خاورمیانه : دیدگاه باری بوزان، پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه، ۲۷ فروردین ماه

- نطق پور، نوری مهدی، بشارتی، محمدرضا، رفیعی، احسان (۱۳۹۶)، بررسی عوامل موثر همگرایی ایران و عمان و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» نوشته است که در مجله سیاست دفاعی سال بیست و پنجم، شماره ۹۸، بهار

- نوذری، فضل الله(۱۳۹۵)، تاثیر علائق ژئوپلیتیک بازیگران حوزه دریای عمان بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران تهران، مجله سیاست دفاعی، سال بیست و چهارم، ش ۹۵ تابستان

- نورمحمدی و کاظمی، مرتضی و حجت(۱۳۹۴)، ابعاد فرهنگی ایران هراسی در کشورهای حوزه خلیج فارس، تهران، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات

- منابع لاتین:

- A.Wendt, "On the Via Media : A Response to the Critics", Review of International Studies , 2000
- Albasoos, Ali, Al Hasni, Al Shizawi, The Nature of Oman's Relations with Iran, Sultan Qaboos University Journal of Arts & Social Sciences, April 2019
- Anthony H. Cordesman, Arleigh A. Burke (۲۰۱۴), Evolving Threats and Strategic Partnership in the Persian Gulf, REVISED April 11, 2014, www.csis.org
- Anthony H. Cordesman, Arleigh A. Burke (۲۰۱۴), Evolving Threats and Strategic Partnership in the Persian Gulf, REVISED April 11, 2014, www.csis.org
- Ayoob Mohammed (2017), Saudi Arabia's Great Gamble, November 25, 2017, <https://nationalinterest.org/feature/saudi-arabias-great-gamble-23348>
- Buzan, B. (2000). Security studies: Beyond strategy Field. (2003) Social capital poutledge
- Culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy :

- Forrest, Scott (2004), Identity as a Strategy for Cultural Security, Presented at Northern Research Forum, Plenary on Security, Yellowknife, NWT. Arctic Centre, University of Lapland, Finland, September 18, 2004,
اصول اساسی دیپلماسی فرهنگی از نظر ICD
- Kenneth Katzman, Oman: Politics, Security, and U.S. Policy Updated June 17, 2020, Congressional Research Service, <https://crsreports.congress.gov/RS21534>
- Kissinger, Henry (2018) Warns Trump: ISIS Is Keeping Iran in Check, You Must Not Let Tehran Fill the Void, by: Jack Moore On 8/8/17, <https://www.newsweek.com-647766> Oct 24, 2018
- Moharrami, Tohid (2018), Cultural security challenges of the Islamic Republic and new Iraq. With emphasis on Independence Iraqi Kurds, International Conference on intercultural communication, to be held from December 6 to 7, 2018 in Cracow (Poland)
- N. Onuf, "The Constitution of International Society", European Journal of International Law, 1994
- Nemeth, Erik (2007), Cultural Security: The Evolving Role of Art in International Security, www.researchgate.net/publication/228121038
- Waver, Ole. 1993. "Societal Security: The Concept". In: Waver, Buzan, Kelstrup and Lemaitre, identity, Migration and the new Security Agenda In Europe. London, Pinter, 1993. Pp 17-40
- www.vox.com/2016/1/4/10708682

۴. هزینه‌های پرسنلی* :

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱	توحید محرمی	مجری	دکتر	مطالعات امنیت ملی	۱۲۸	۱۲ ماه		۵۵۱۵۰۰۰۰ ریال
۲								
۳								

							۴
							۵
جمع هزینه	۴۵۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال						

*براساس ضوابط آئین نامه های پژوهشی

۵. سایر هزینه ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه (ریال)	ردیف	شرح	هزینه
۱	تهیه منابع ایرانی و عمانی	۳۰۰۰۰۰۰	۵		
۳	چاپ و انتشارات	۱۵۰۰۰۰۰	۷		
مبلغ کل هزینه های اجرای طرح		۴۹۶/۵۰۰/۰۰۰ ریال			

۶. مراحل، زمان بندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

ردیف	عنوان مرحله	شرح خدمات		پیش بینی زمان و درصد پیشرفت کار		نحوه ارائه گزارش
				زمان لازم (روز)	درصد پیشرفت کار	
۱	صفر	ارائه طرح نامه		۲ ماه	۲۰	بدون ارائه گزارش

شرح خدمات گزارش های مراحل مختلف طبق نظر مجری (۵۰ درصد پیشرفت طرح)	۲	گزارش مرحله اول			۴ ماه			
	۳	گزارش مرحله نهایی			۶ ماه			